

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

**НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

**SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT**

LEGAL SCIENCES

Випуск 4 (67), 2023

Видавничий дім
“Гельветика”
2023

Редакційна колегія

Кислий А. М., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом (**головний редактор**)

Берзін П. С., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології Інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Богатирьов І. Г., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Вакулік О. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ

Головко Л. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Гордієнко С. Г., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри національної безпеки навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Доценко О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національна академія внутрішніх справ

Заросило В. О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Калиновський Б. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та прав людини, Національна академія внутрішніх справ

Кисленко Д. П., кандидат юридичних наук, д.пед.н., доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Козаченко О. І., доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Козін С. М., доктор юридичних наук, старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Колб О. Г., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Ладиченко В. В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Лисенко С. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Макєва О. М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, Національний авіаційний університет

Мердова О. М., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2, Донецький державний університет внутрішніх справ

Муравйов К. В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна академія управління персоналом

Омаров Азад Енвер огли, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Піддубний О. Ю., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сервєцький І. В., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри національної безпеки навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Стрельбицька Л. М., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін, Національна академія Служби Безпеки України

Стрельбицький М. П., доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник науково-організаційного центру, Національна академія Служби Безпеки України

Стрелюк Я. В., доктор юридичних наук, прокурор, Офіс Генерального прокурора України

Чусько В. І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Шульга С. В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Яра О. С., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права, декан юридичного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Łukasz Moniuszko, Doktor habilitowany, Profesor, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Bydgoszcz, Rzeczpospolita Polska)

Agnieszka Szpak, dr hab., Professor, Department of International Security, Institute of Security Studies, Toruń, Poland

Dariusz Skalski, dr hab., Professor, Gdansk University of Physical Education and Sport, Gdańsk, Poland

Затверджено Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом 29.11.2023 (протокол № 10)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 24777-14717Р,
видане Міністерством юстиції України 21.04.2021 р.

Відповідно до Наказу МОН України № 320 від 07 квітня 2022 року (додаток 2) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України (категорія Б). Спеціальності: 081 – Право;
262 – Правоохоронна діяльність; 293 – Міжнародне право.

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/2522-4603

Наукові праці МАУП. Юридичні науки. 2023. Вип. 4 (67). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 68 с. Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку права. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток юридичної науки в Україні.

ЗМІСТ

Андрій БАСКО ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	5
Андрій ГРЕКУ ЕТАПИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ: РОЗГЛЯД СПРАВИ В СУДІ.....	12
Галина КРИШТАЛЬ, Еліна ВАСИЛЬКОНОВА, Ірина БРЮХОВЕЦЬКА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ.....	18
Лідія МАРУСЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	25
Богдана МЕЛЬНИЧЕНКО ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	32
Алла ОВЧАТОВА-РЕДЬКО, Сергій БОДЕНЧУК, Вікторія ДАВИДОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ВІХИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	39
Галина ПРИШЛЯК КОНТРОЛЬ НАРОДУ В ПИТАННЯХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ.....	46
Наталя ФІЛПОВА, Лілія БОДЕНЧУК, Володимир ПЕРЕПЕЛИЦЯ ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	50
Іван ФЛИС БЕЗГРОМАДЯНСТВО – ТЕМНЕ МІСЦЕ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	56
Вікторія ЯВОРСЬКА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ЗАПОДІЯНОЇ ВІЙНОЮ ШКОДИ.....	64

УДК 347

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.4.4>**Лідія МАРУСЯК**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Львівський інститут ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Мазепи, 29, м. Львів, Україна, 79059, lidabat@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9268-7580**Lidiia MARUSIAK**

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor at the Department of Law, Lviv Institute of Private Joint-Stock Company «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management», 29, Mazepa str., Lviv, Ukraine, 79059, lidabat@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9268-7580**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ****CIVIL-LEGAL PROTECTION OF PUBLIC INTERESTS**

Стаття присвячена розкриттю на підставі вивчення наукової літератури та на основі узагальнення наукових поглядів поняття та юридичної природи інтересу у цивільному праві України. Проаналізовано тлумачення цивільно-правової категорії «публічний інтерес» в юридичній науці і зроблено висновок про те, що під публічним інтересом необхідно розуміти певну, визнану державою і забезпечену правом, потребу соціальної спільноти, яка знайшла своє законодавче закріплення в актах публічно-правового законодавства у формі відповідних імперативних приписів, що спрямовані на забезпечення стабільної соціальної, економічної та політичної життєдіяльності держави. Багатогранність публічного інтересу як об'єкта цивільно-правової охорони є об'єктивно обумовленою і впливає з необхідності створення умов для забезпечення безпеки, стійкості та поступального розвитку як держави і суспільства в цілому, так і цивільного обігу зокрема із забезпечення приватного і публічного інтересів у правовій сфері. Публічний інтерес є похідним від соціального і спрямований на задоволення потреб усього населення або його значних соціальних утворень (наприклад, територіальної громади). Потреба, що є об'єктом публічного інтересу, має найвищу соціальну цінність, внаслідок чого така потреба і, відповідно, похідний від неї публічний інтерес закріплюються в об'єктивному праві і підлягають правовій охороні. Розвиток цивільного права та розширення в цивільному законодавстві цивільно-правових засобів охорони публічних інтересів призвів до того, що сьогодні суб'єкти цивільно-правових відносин можуть забезпечувати свої приватні інтереси лише у певних соціальних обмеженнях, що проявляються шляхом заборони чи обмеження певних видів їх дій (бездіяльності), покладання на них обов'язків активного типу, а також ліквідації наслідків антисоціальної поведінки учасників цивільно-правових відносин цивільно-правовими засобами захисту та відповідальності.

Ключові слова: інтерес, законний інтерес, приватний інтерес, публічний інтерес, потреба, благо, суб'єктивне право, цивільно-правова охорона інтересу.

The article is devoted to the disclosure based on the study of scientific literature and on the basis of the generalization of scientific views of the concept and legal nature of interest in the civil law of Ukraine. The interpretation of the civil law category "public interest" in legal science was analyzed and it was concluded that the public interest should be understood as a certain need of the social community, recognized by the state and guaranteed by law, which has found its legislative consolidation in acts of public law legislation in the form relevant imperative prescriptions aimed at ensuring stable social, economic and political life of the state. The multifaceted nature of the public interest as an object of civil law protection is objectively determined and stems from the need to create conditions to ensure the security, stability and progressive development of both the state and society as a whole, as well as civil circulation, in particular, from the provision of private and public interests in legal sphere. Public interest is derived from social interest and is aimed at meeting the needs of the entire population or its significant social formations (for example, a territorial community). A need that is an object of public interest has the highest social value, as a result of which such a need and, accordingly, the public interest derived from it are enshrined in objective law and are subject to legal protection. The development of civil law and the expansion of civil law means of protection of public interests in civil legislation led to the fact that today the subjects of civil law relations can ensure their private interests only within certain social restrictions, which are manifested by prohibiting or limiting certain types of their actions (inaction), placing active duties on them, as well as eliminating the consequences of antisocial behavior of participants in civil-law relations by means of civil-law protection and liability.

Key words: interest, legal interest, private interest, public interest, need, benefit, subjective right, civil law protection of interest.

Призначення цивільного права полягає у регулюванні суспільних відносин з метою охорони насамперед приватних інтересів. Інтерес

є рушійною силою суспільства. Він виявляється у вигляді намірів, прагнень та визначається, як свідоме бажання набуття блага [1, с. 367].

Створюючи основу задоволення приватних інтересів, встановлюючи у процесі регламентації суспільних відносин належний громадський порядок цивільне право вирішує соціально-економічні завдання. Разом з тим у забезпеченні цивільно-правовими нормами умов для вирішення важливих завдань соціально-економічного розвитку очевидним чином виявляється і суспільний інтерес. З цього погляду базисом охорони публічних інтересів нормами цивільного права є потреби у суспільному розвитку, що визначають соціальне призначення цієї галузі права.

Кількість норм цивільного законодавства, які прямо вказують на своє призначення охороняти публічні інтереси, з кожним роком неухильно зростає.

Відображення у чинному цивільному законодавстві категорії публічного інтересу обумовлює необхідність теоретичного осмислення обсягу та змісту цього поняття.

Поняття «інтерес» систематично досліджують представники юридичної науки, а також фахівці суміжних галузей гуманітарних знань. Тривалу зацікавленість цим предметом наукового пошуку можна пояснити вагомою роллю інтересу в системі організації соціального життя, а також важливістю поставлених перед юридичним співтовариством задач із розбудови державно-правових інститутів, забезпечення гармонійного поступу суспільства. З огляду на це актуалізація питання про сутність приватного та публічного інтересів у праві є історично зумовленою [6, с. 189–190].

Різні аспекти категорії «інтерес», окремі питання публічного інтересу у праві та роль цивільного права в цілому чи окремих його інститутів в забезпечення оптимального співвідношення приватних та публічних інтересів неодноразово висвітлювалися у працях українських вчених, серед яких В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.В. Венедіктова, О.М. Вінник, В.М. Гаращук, А.Є. Кубко, Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко, П.М. Рабінович, В.Ф. Сіренко, С.В. Солдатенко, М.М. Стефанчук, В.В. Цvetков, Ю.С. Шемшученко та ін. Утім, незважаючи на значну кількість наукових праць, для цивілістичної науки, з урахуванням останніх змін у законодавстві, зумовлених, зокрема, прагненням України інтегруватися до єдиного європейського простору, залишається актуальним питання уніфікації поняття категорії «публічний інтерес» та наукового обґрунтування єдиного підходу до охорони публічних інтересів нормами цивільного права.

Метою статті є дослідження теоретичних підходів щодо поняття «публічний інтерес»

та обґрунтування необхідності і можливості охорони публічних інтересів засобами цивільного права з урахуванням розмежування приватного та публічного права

Виклад основного матеріалу. Інтерес є загальнонауковою категорією, що вивчається різними науками, зокрема, правовою.

У рішенні Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 року у справі № 1-10/2004 (справа про охоронюваний законом інтерес) [9] зазначено, що «етимологічний зміст слова "інтерес" включає: а) увагу до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; цікавість, захоплення; б) вагу; значення; в) те, що найбільше цікавить когонебудь, що становить зміст чийхось думок і турбот; г) прагнення, потреби; д) те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиймось прагненням, потребам; вигоду, користь, зиск. У загальносоціологічному значенні категорія "інтерес" розуміється як об'єктивно існуюча і суб'єктивно усвідомлена соціальна потреба, як мотив, стимул, збудник, спонукання до дії; у психології – як ставлення особистості до предмета, як до чогось для неї цінного, такого, що притягує. В юридичних актах термін "інтерес", враховуючи його як етимологічне, так і загальносоціологічне, психологічне значення, вживається у широкому чи вузькому значенні як самостійний об'єкт правовідносин, реалізація якого задовольняється чи блокується нормативними засобами» [9].

Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо офіційного тлумачення поняття «охоронюваний законом інтерес», виходив з того, що прикладом застосування поняття «інтерес» у широкому сенсі є Конституція України. Зокрема, статті 18, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 44, 79, 89, 104, 121, 127, 140 якої наголошують на національних інтересах, інтересах національної безпеки, економічного добробуту, територіальної цілісності, громадського порядку, здоров'я і моральності населення, політичних, економічних, соціальних, культурних інтересах, інтересах суспільства, інтересах усіх співвітчизників, інтересах громадянина, інтересах держави, спільних інтересах територіальних громад сіл, селищ та міст тощо. Вказуючи на наявність таких інтересів, Конституція України підкреслює необхідність їх забезпечення (ст. 18), задоволення (ст. 36) чи захисту (статті 44 та 127). Зміст інтересів у широкому розумінні Конституція України не розкриває. Разом з тим поняття «інтерес» у вузькому розумінні цього слова, на відміну від інтересу у широкому розумінні, перебуває виключно у логічно-смысловому зв'язку

із суб'єктивними правами, але прямо ними не опосередковується, тобто виходить за межі останніх [9].

Складність і суперечливість тлумачення інтересів у праві пояснюється, передусім, відсутністю в дослідників єдиного розуміння змісту поняття «інтерес», невизначеністю співвідношення інтересу та потреби, інтересу та свободи, інтересу та блага. Зіставлення цих категорій, на думку О. Хамходери, надає змогу зрозуміти внутрішню структуру інтересу набагато глибше, оскільки зміст інтересу пізнається не абстраговано, а у взаємозв'язку з іншими категоріями, системно. Зокрема такий підхід дозволяє уникнути надмірної «суб'єктивізації» інтересу, коли дослідники сутнісно отожднюють інтерес із звичайним бажанням; а також надає можливість дослідити онтологію інтересу, оскільки останній, першочергово, є лише способом отримання блага, а не власне благом [13, с. 30]. Відповідно, потребою є стан суб'єкта, котрий відображає необхідність особи, групи осіб або суспільства в отриманні матеріальних чи нематеріальних цінностей. Благом, у свою чергу, є цінність або їх сукупність. Як наслідок, благо належить до сфери об'єктивного, а потреба – до сфери суб'єктивного (психологічного). У такому зв'язку інтерес виконує роль певного сполучного елемента, котрий поєднує зазначені категорії [13, с. 30].

Інтерес є категорією, яка знайшла закріплення на рівні законодавства різного галузевого спрямування. У цивільному законодавстві України проголошено принцип захисту законного інтересу, на конституційному рівні поряд із гарантіями захисту прав і свобод установлено гарантії захисту інтересів особи в певних галузях суспільного життя (зокрема, економічних і соціальних інтересів), у конституційному, цивільному, адміністративному законодавстві захист інтересів національної безпеки, національних інтересів України, інтересів суспільства визнається одним із першочергових завдань державної влади, для виконання яких держава може застосувати обмеження особистих, політичних, економічних прав громадян тощо [8, с. 15].

Цивільне право можна розглядати як систему врегульованих інтересів різних суб'єктів, якими у відповідності до ч. 1 ст. 2 ЦК України є фізичні та юридичні особи, а також суспільство і держава (статті 167 та 169 ЦК України). Об'єктом таких інтересів є особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників (ст. 1 ЦК України) [4, с. 12].

Як зазначається у юридичній літературі, інтерес – багатоаспектне і водночас цілісне явище. З одного боку, категорію «інтерес» вивчають різні науки, використовуючи притаманні їм підходи та методи, а з іншого – інтерес має певні закономірності свого буття, що є єдиними, незалежно від точки спостереження. Порівнюючи різноманітні уявлення про інтерес, О. Чепис формує основний категоріально-понятійний ряд, що характеризує це поняття і вважає, що до найбільш часто вживаних тверджень під час дефініціювання інтересу належать такі: потреба, мотивація, діяльність, усвідомлення, спонукання, мета тощо [14, с. 144–147].

Інтерес як правова категорія (зокрема приватний чи публічний) можна визначити як усвідомлене прагнення особи чи кількох осіб спільно та (або) державою певних соціальних благ для задоволення потреб, які не заборонені законодавством, задоволення яких безпосередньо впливає з положень закону [1, с. 367].

Як вважає О. Білан, необхідно підкреслити, що інтерес поєднує в собі суб'єктивні та об'єктивні моменти, його змістом є потреба, яка формується в залежності від умов суспільного життя, яка породжує інтерес та конкретизує його через свідомість та дії суб'єкта [4, с. 14].

Проблема співвідношення інтересів сторін у категоріях «приватний – суспільний – публічний – державний» у суспільно-правових відносинах формувалася у праві досить давно. Ще в римському праві вирізняли публічний як загальний і більш широкий інтерес для суспільства та суто приватний, тобто пов'язаний з конкретною особою [5 с. 41].

Публічний інтерес, на думку О. Хамходери, є похідним від соціального і його можна ідентифікувати як об'єктивний (соціальний) інтерес у тому значенні, що він визнається в суспільстві однаково цінним для кожного його члена, незалежно від його суб'єктивних бажань, вподобань чи прагнень. Проте, на відміну від інших соціальних інтересів, публічний має дві характерні відмінності: 1) він спрямований на задоволення потреб усього населення або його значних соціальних утворень (наприклад, територіальної громади); 2) потреба, що є об'єктом публічного інтересу, має найвищу соціальну цінність, внаслідок чого така потреба і, відповідно, похідний від неї публічний інтерес закріплюються в об'єктивному праві і підлягають правовій охороні [13, с. 33].

Як вважає С. Солдатенко, правова природа поняття «публічний інтерес» нерозривно

пов'язана із такими поняттями, як загальне, суспільне, громадське, державне та базується на таких цінностях, як спільне благо, відповідальність, стабільність. Публічний інтерес у правовому контексті неможливо розглядати також без приватного інтересу, враховуючи, що публічно-правові інтереси є необхідною умовою реалізації приватних інтересів. Варіативність публічних інтересів не дозволяє забезпечити вичерпну повноту і точність їх пізнавального вираження, а суперечливість і динаміка розвитку сфер суспільного життя, його багатовекторність ускладнюють визначення характерних рис публічного інтересу. Його характер залишається одним із основних критеріїв розмежування публічного та приватного у праві, а категорія публічного інтересу – одним із ключових понять публічного права. Він знаходить свій вияв, своє закріплення і реалізацію як в публічному, так і в галузях приватного права [11, с. 10].

І. Бабецька вважає, що публічні інтереси у цивільному праві – це не опосередковані правовими нормами та які не суперечать загальним засадам цивільного законодавства, прагнення суб'єкта (суб'єктів) цивільного права задовольнити соціально-економічні потреби, які реалізуються у цивільних правовідносинах та (або) підлягають цивільно-правовому захисту [1, с. 371].

І. Берестова під поняттям публічного інтересу учасників цивільних відносин розуміє певну, визнану державою і забезпечену правом, потребу соціальної спільноти (компроміс групових інтересів великих соціальних груп), держави, юридичної особи чи окремого індивідуума, опосередковану винятковою значущістю як юридично рівних учасників відносин, задоволення якої слугує гарантією та загальною умовою реалізації приватного інтересу і може бути реалізована виключно за допомогою інших осіб або разом, а також за допомогою заходів державно-владного характеру [2, с. 4]. Вчена вважає, що нормативно визнані публічні інтереси слугують найважливішим критерієм оцінки правомірності актів і дій державних органів, посадових осіб, громадських об'єднань і суб'єктів господарювання. Вони є нормативним орієнтиром для всіх громадян і сприяють формуванню громадянського суспільства, без якого неможливий розвиток демократичного суспільства [2, с. 221].

На думку О. Гуняк, публічний інтерес у праві – це визнане державою у структурі наявного правопорядку (нормах і принципах права), усвідомлене суспільством і предметно визначене прагнення, спрямоване на

задоволення загальних (суспільних і державних) потреб, що узгоджені з індивідуальними потребами, реалізація якого здійснюється в дозволених нормами права формах [7, с. 40–42]. Водночас, стверджує О. Гуняк, публічний інтерес завжди містить у собі «відбиток приватності», тобто він похідний від приватного інтересу. Кожен юридичний (узаконений) інтерес є публічним інтересом. Останній визначає метод правового регулювання. «Публічність» інтересів змінюється залежно від конкретних історичних, соціально-культурних, геополітичних та інших умов. Приватний і публічний інтереси взаємно впливають один на одного. При цьому приватноправові норми можуть встановлюватися для задоволення суспільних інтересів [7, с. 40–42].

Як зазначає С. Савченко, в узагальненому вигляді публічний інтерес слугує забезпеченню цілісності і стійкого функціонування суспільства, має особливий порядок реалізації та імперативний характер, на його захисті стоять різні державно-владні інститути, а його реалізація завжди відбувається в інституційних формах [10, с. 522].

Публічний або суспільний інтерес у концентрованій формі відображає спільні цінності, прагнення, які забезпечуються правом і визнаються державою, причому задоволення такого інтересу служить умовою і гарантією існування та розвитку суспільства, а його предметом виступає конкретне благо чи потреба, загалом відмінна від приватного інтересу, але може бути сукупністю останніх [2, с. 31].

За твердженням М. Бліхар, важливість забезпечення публічного інтересу проявляється через забезпечення охорони прав і свобод людини, оскільки дотримання публічного інтересу в розумінні його важливості для суспільства неодмінно сприятиме реалізації та захисту приватних інтересів конкретного індивідуума через певну сферу дотримання і здійснення публічного інтересу [5, с. 42].

Межі між приватними і публічними інтересами не встановлені чітко. Фактично майже усі правові інститути відчують на собі одночасний вплив і публічного, і приватного інтересу. Вони взаємопов'язані між собою. Тому приватне право фактично не існує без публічного, оскільки публічне право покликане охороняти і захищати приватні відносини. Приватне право ґрунтується на публічному. Зважаючи на те, що цивільне право є галуззю приватного права, воно містить норми, які захищають публічні інтереси [1, с. 368].

Цивільне право, впливаючи на поведінку своїх суб'єктів, з необхідністю має враховувати можливий ризик їх антисоціальної поведінки. Тому відповідні вимоги, спрямовані на забезпечення публічних інтересів, передбачалися нормами цивільного права протягом його розвитку.

Розвиток цивільного права та розширення в цивільному законодавстві цивільно-правових засобів охорони публічних інтересів призвів до того, що сьогодні суб'єкти цивільно-правових відносин можуть забезпечувати свої приватні інтереси лише у певних соціальних обмеженнях, що проявляються шляхом заборони чи обмеження певних видів їх дій (бездіяльності), покладання на них обов'язків активного типу, а також ліквідації наслідків антисоціальної поведінки учасників цивільно-правових відносин цивільно-правовими засобами захисту та відповідальності.

Так, М. Стефанчук вважає, що публічний інтерес, як така, що об'єктивно існує, закріплена в нормах права й усвідомлена потреба, яка має публічний (загальний, суспільний, груповий тощо) характер і яка на підставі, в порядку й у спосіб, визначені законом, та в разі, що таке обмеження допустиме і необхідне в демократичному суспільстві, може обмежувати приватний інтерес окремих осіб і віднаходить свою реалізацію (здійснення) у вмотивованій юридичній діяльності, в результаті чого виникають, змінюються, припиняються, призупиняються, поновлюються відповідні правові відносини [12, с. 161].

При цьому послідовна поява у цивільному законодавстві норм, які запроваджували такі обмеження, була зумовлена особливостями соціально-економічного стану держави та суспільства у той чи інший історичний період. Саме тому протягом розвитку цивільного права склад закріплюваних ним заходів охорони публічних інтересів не залишався незмінним. Проте, фактично здійснювана нормами цивільного права охорона публічних інтересів не применшує його якостей як галузі приватного права, оскільки в основі такої охорони лежить цивільно-правовий метод впливу на суспільні відносини, що становлять предмет цієї галузі права.

Проблема антисоціальної поведінки, дії учасників цивільного обігу, що порушують суспільні інтереси і негативно позначаються на суспільстві, є проблемою реалізації приватних інтересів за рахунок применшення публічних, заподіяння їм шкоди. Звідси зворотна реакція: послаблення внаслідок цього стійкості та стабільності цивільного обігу призводить до порушення приватних інтересів

есів добросовісних учасників. Отже, питання про ієрархію приватних та публічних інтересів у цивільному праві не може бути вирішено однозначно.

Як зазначає М. Бліхар, потрібно шукати розумний компроміс між приватним, державним і публічним інтересами для забезпечення розвитку правової демократії в державі в тому сенсі, щоб приватний інтерес не поглинувся повністю державним чи публічним, оскільки державний чи публічний інтерес, як правило, має більше правових і владних важелів для своєї реалізації. Це можливо лише після суспільного їхнього узгодження та закріплення правового балансу і статусів внаслідок активної взаємодії суб'єктів суспільних відносин на основі правової рівності [5, с. 42].

При цьому питома вага імперативних норм у цивільному праві, а також співвідношення презумпцій диспозитивності та імперативності цивільно-правового регулювання та впливу на суспільні відносини з метою охорони публічних інтересів повинні визначатися багаторівневим характером публічного інтересу та бути обумовлені необхідністю забезпечення міцного правопорядку в цивільному обігу та вирішення важливих соціальних завдань.

Висновки. Отже, під публічним інтересом в цивільному праві необхідно розуміти певну, визнану державою і забезпечену правом, потребу соціальної спільноти, яка знайшла своє законодавче закріплення в актах публічно-правового законодавства у формі відповідних імперативних приписів, що спрямовані на забезпечення стабільної соціальної, економічної та політичної життєдіяльності держави.

Публічний інтерес є об'єктивною категорією, яка спрямована на свідомий і бажаний результат, благо, користь суспільства, збереження та розвиток його суб'єктів, змістом якої є потреба, що носить соціальний характер.

Багатогранність публічного інтересу як об'єкта цивільно-правової охорони є об'єктивно обумовленою і впливає з необхідності створення умов для забезпечення безпеки, стійкості та поступального розвитку як держави і суспільства в цілому, так і цивільного обігу зокрема із забезпечення приватного і публічного інтересів у правовій сфері.

Специфіка цивільно-правового впливу на суспільні відносини з метою охорони публічних інтересів проявляється у особливому змісті цивільно-правових обмежень і заборон, які додатково можуть звужувати передбачені законом межі здійснення конкретних

суб'єктивних прав та забезпечення приватних інтересів, діють протягом встановленого періоду часу та об'єктивно зумовлені нагальними соціально значущими потребами, підтриманими громадянським суспільством і визнаними державою.

Література:

1. Бабецька І. Поняття публічного інтересу у цивільному праві України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки* № 865. 2017. С. 366–372.
2. Берестова І. Е. Захист публічних інтересів учасників цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного судочинства і конституційного провадження: дис. ...док-ра юрид. наук: 12.00.02 та 12.00.03. Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Київ, 2019. 510 с.
3. Берестова І. Е. Прояв категорії «публічний інтерес» в цивільному судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 6. том 4. 2017 С. 30–36.
4. Білан О. П. Правочини, які порушують інтереси держави і суспільства, його моральні засади в цивільному законодавстві України: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.03. Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, Київ, 2021. 219 с.
5. Бліхар М. Адміністративно-правові засоби захисту публічного інтересу. *Юридичний вісник*. 2021. № 3. С. 41–48.
6. Гуняк О.Я. Приватний та публічний інтереси в праві: сучасний стан і перспективи подальшого дослідження. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 181–194.
7. Гуняк О.Я. Юридичні конструкції приватного та публічного інтересів у праві. *Матеріали науково-теоретичної конференції «Кафедра теорія держави та права: етапи становлення та перспективи розвитку»* / Редкол.: А.М. Завальний, Н.В. Лазнюк, Д.О. Тихомиров. К.: НАВС, 2016. 198 с.
8. Кубко А. Є. Державні інтереси у правовій системі України: деякі теоретичні питання. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 2 (68). С. 14–19.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). Справа N 1-10/2004. Рішення Конституційного С... | від 01.12.2004 № 18-рп/2004 (rada.gov.ua)
10. Савченко С.В. Співвідношення приватних і публічних інтересів: досвід України. *Форум права*. 2013. № 3. С. 520–528. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_3_87.
11. Солдатенко С. В. Правовий інтерес: загальнотеоретична характеристика: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.01. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2014. 20 с.
12. Стефанчук М. М. Діяльність прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Ін Юре, 2016. 500 с.
13. Хамходера О.П., Піть І.Ю. Суб'єктивний публічний інтерес: теорія та прикладні перспективи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2021. № 1(35). С. 27–39.
14. Чепис О.І. Юридична природа інтересів у праві інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 5. С. 144–147.

References:

1. Babetska I. (2017). Poniattia publichnoho interesu u tsyvilnomu pravi Ukrainy. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhniky". Seriya: Yurydychni nauky № 865. S. 366–372.
2. Berestova I. E. (2019). Zakhyst publichnykh interesiv uchasnykiv tsyvilnykh vidnosyn: vzaiemozviazok tsyvilnoho sudochynstva i konstytutsiynoho provadzhennia: dys....dok-ra yuryd. nauk: 12.00.02 ta 12.00.03. Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAprN Ukrainy, Kyiv. 510 s.
3. Berestova I. E. (2017). Proiaiv katehorii «publichnyi interes» v tsyvilnomu sudochynstvi. Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Vypusk 6. tom 4. S. 30–36.
4. Bilan O. P. (2021). Pravochyny, yaki porushuiut interesy derzhavy i suspilstva, yoho moralni zasady v tsyvilnomu zakonodavstvi Ukrainy: dys. ...kand. yuryd. nauk. 12.00.03. Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, Kyiv. 219 s.
5. Blikhar M. (2021). Administratyvno-pravovi zasoby zakhystu publichnoho interesu. Yurydychnyi visnyk. № 3. С. 41–48.
6. Huniak O.Ia. (2016). Pryvatnyi ta publichnyi interesy v pravi: suchasnyi stan i perspektyvy podalshoho doslidzhennia. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. № 3. S. 181–194.
7. Huniak O.Ia. (2016). Yurydychni konstruktzii pryvatnoho ta publichnoho interesiv u pravi. Materialy naukovo-teoretychnoi konferentsii «Kafedra teoriia derzhavy ta prava: etapy stanovlennia ta perspektyvy rozvytku» / Redkol.: A.M. Zavalnyi, N.V. Lazniuk, D.O. Tykhomirov. K.: NAVS. 198 s.

8. Kubko A. Ye. (2020). Derzhavni interesy u pravovii systemi Ukrainy: deiaiki teoretychni pytannia. Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo. № 2 (68). S. 14–19.
9. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia okremykh polozhen chastyny pershoi statti 4 Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro okhroniuvanyi zakonom interes). Sprava N 1-10/2004. Rishennia Konstytutsiinoho S... | vid 01.12.2004 № 18-rp/2004 (rada.gov.ua)
10. Savchenko S.V. (2013). Spivvidnoshennia pryvatnykh i publichnykh interesiv: dosvid Ukrainy. Forum prava. № 3. S. 520–528. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_3_87.
11. Soldatenko S. V. (2014). Pravovyi interes: zahalnoteoretychna kharakterystyka: avtoref. dys. ...kand. yuryd. nauk. 12.00.01. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kharkiv. 20 s.
12. Stefanchuk M. M. (2016). Diialnist prokuratury shchodo predstavnytstva interesiv hromadianyna abo derzhavy v sudi: problemy teorii ta praktyky: monohrafiia. Kyiv: In Yure. 500 s.
13. Khamkhodera O.P., Pit I.Iu. (2021). Subiektyvnyi publichnyi interes: teoriia ta prykladni perspektyvy. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Iurydychni nauky». № 1 (35). S. 27–39.
14. Chepys O. I. (2019). Yurydychna pryroda interesiv u pravi intelektualnoi vlasnosti. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 5. S. 144–147.